

THE WORLD BANK

СВЕТОВНА БАНКА

SYSTEMS APPROACH FOR BETTER EDUCATION RESULTS (SABER)

СИСТЕМЕН ПОДХОД ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В ОБРАЗОВАНИЕТО (САБЕР)

СИСТЕМЕН ПОДХОД ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В ОБРАЗОВАНИЕТО

РАННО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ

Доклад за България

Десислава Кузнецова

Водещ консултант по САБЕР „Ранно детско развитие“ за България,
Институт „Отворено общество“ – София

„Първите седем“

Конференция за политиките по ранно детско развитие
София, хотел Хилтън, 5 юни 2014 г.

- Системен подход за по-добри резултати в образованието (САБЕР)
- Представяне на концепцията на САБЕР-РДР
- Доклад за България - констатации и препоръки

Системен подход за по-добри резултати в образованието - САБЕР

Инициативата САБЕР

Цел: Системния подход за по-добри резултати в образованието (САБЕР) има за цел да осигури сравнителна и цялостна оценка на развитието на **образователните** политики на страните.

До момента в България

- САБЕР Учители;
- САБЕР Развитие на работната сила;
- САБЕР Ранното детско развитие (РДР).

САБЕР – Ранното детско развитие

Цел: Да идентифицира постиженията и пропуските на политиките и програмите за ранното детско развитие (РДР) и да предостави информация, която би спомогнала подобряване на съществуващата система за РДР.

САБЕР – Ранно детско развитие

Дефиниция – политики за ранното детско развитие

- Политиките в областта на РДР са фокусирани (като минимум) върху мерките в **здравеопазването, храненето, образованието, социалната защита и закрилата на децата.**
- Те са насочени към **бременните жени, малките деца и техните родители и други лица, полагащи грижи за децата.**
- Силната политика за РДР трябва да включва програми във всички основни сектори, **да осигурява съпоставимо покритие и равнопоставен достъп за всички региони и социално икономически групи** – като специално достигне до малките деца в най-неравностойно положение и техните семейства.

Цели на

Елементи на политиката

Резултат

Изграждане на
благоприятна среда

- Правна рамка
- Междусекторна координация
- Финансиране

Изпълнение с
широк обхват

- Обхват на програмите
- Покритие
- Равнопоставеност

Наблюдение и
осигуряване на
качеството

- Наличие на данни
- Стандарти за качество
- Спазване на стандартите

Ефективни политики за
РДР

Всички деца
имат
възможност да
развият пълния
си потенциал

THE WORLD BANK

СВЕТОВНА БАНКА

SYSTEMS APPROACH FOR BETTER EDUCATION RESULTS (SABER)

СИСТЕМЕН ПОДХОД ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В ОБРАЗОВАНИЕТО (САБЕР)

Здравеопазване	Хранене	Образование и обучение в ранна детска възраст	Социална закрила	Закрила на детето
Здравен скрининг на бременните жени;	Насърчаване на кърменето;	Програми за обучение на родителите (по време на бременността, след раждането и по време на ранното развитие на детето);	Услуги за деца-сираци и деца в уязвимо положение;	Задължителна регистрация на ражданията;
Квалифициран персонал при ражданията;	Използване на йодирана сол;	Висококачествени грижи за децата на работещите родители;	Политики за защита на правата на деца със специални потребности и насърчаване на тяхното участие/достъп до услуги за ранно детско развитие;	Защита на работните места и осигуряване на почивки за кърмене на новородилите майки;
Детски имунизации;	Укрепване чрез прием на обогатени с желязо храни.	Безплатно предучилищно образование (за предпочитане с продължителност поне две години, с подходящи програми и класни стаи за развитие на детето и механизми за осигуряване на качеството).	Осигуряване на подходящи жилищни условия за качествено ранно детско развитие;	Специфични разпоредби в съдебната система, отнасящи се до малките деца;
Детски консултации.			Механизми за финансови трансфери или подкрепа на доходите, които да достигнат до най-уязвимите семейства (може да включват парични помощи, социални помощи, др.).	Гарантиран отпуск от най-малко шест месеца за отглеждане на новородено;
				Прилагане на законите за борба с домашното насилие;
				Проследяване на случаите на малтретиране на деца (особено на малки деца);
				Обучение на служителите в областта на правоприлагането по отношение на конкретните потребности на малките деца.

САБЕР – Ранно детско развитие

Етапи на анализа

Събиране на значителна по обем информация за съществуващите политики и мерки, свързани с РДР в България;

Разговори с представители на заинтересовани страни;

Анализ на политиките и мерките за **ранно** образование, здравеопазване, хранене, социални грижи и закрила на детето;

Събиране на данни, които позволяват сравнение с други страни от региона и света;

Консултиране на анализа

Структура на анализа

За всяка от трите цели на политиката за РДР са оценени отделните елементи, разглеждани от САБЕР-РДР, и са отправени препоръки. На базата на оценките на отделните елементи е направена обща оценка за всяка цел на политиките за РДР

САБЕР – Ранно детско развитие

Цел на политиката за РДР	Степен на развитие			
	 Latent Латентно	 Emerging Възникващо	 Established Установено	 Advanced Напреднало
Изграждане на благоприятна среда	Няма изградена правна рамка; финансирането е нередовно; слаба междусекторна координация.	Минимална правна рамка; има отделни програми със стабилно финансиране; известна междусекторна координация.	Регулация съществува в някои сектори; функционираща междусекторна координация; стабилно финансиране.	Развита правна рамка; добра между-институционална координация; стабилно финансиране.
Изпълнение с широк обхват	Малко покритие на бенефициентите; пилотни програми в някои сектори; голямо неравенство по отношение на достъпа и резултатите.	Покритието се разширява, но все още остават празноти; в някои от секторите са въведени програми; неравенство по отношение на достъпа и резултатите.	Близко до всестранно покритие на бенефициентите в някои сектори; утвърдени програми в повечето сектори; малка степен на неравенство по отношение на достъпа.	Всестранно покритие на бенефициентите; ясни междусекторни стратегии; интегрирани услуги за всички, като някои са целеви и индивидуализирани.
Наблюдение и осигуряване на качеството	Минимален обем данни от проучвания са налични; ограничен брой стандарти за предоставяне на услуги за РДР; стандартите не се прилагат.	Наличие на информация за резултатите на национално ниво; в някои сектори има развити стандарти за качество; няма системи за наблюдение на изпълнението им.	Наличие на информация за резултатите на национално, регионално и местно ниво; стандарти за качество съществуват в повечето сектори; налице е система за редовно наблюдение на изпълнението им.	Наличие на информация за резултатите – от национално до индивидуално ниво; стандарти съществуват във всички сектори; налице е система за редовно наблюдение и засилване на изпълнението им.

Терминология

Използваните термини нямат за цел да назоват точните имена на съществуващите национални мерки и програми, а да означат сектора и типа дейност/мярка, за която САБЕР-РДР идентифицира наличие, ниво на развитие и ефективност.

Пример:

- Стандартен здравен скрининг на бременните жени;
- Квалифициран персонал при ражданията;
- Детски имунизации;
- Детски консултации.

ОГРДВ = Образование и грижи в ранна детска възраст

THE WORLD BANK

СВЕТОВНА БАНКА

SYSTEMS APPROACH FOR BETTER EDUCATION RESULTS (SABER)

СИСТЕМЕН ПОДХОД ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В ОБРАЗОВАНИЕТО (САБЕР)

Констатации и препоръки

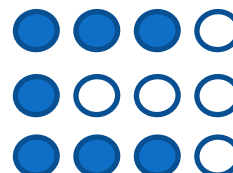
САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Правна рамка:

- Да се обмисли укрепването на правната рамка за РДР. Действащата нормативна уредба за РДР не е конкретно насочена към децата в ранна възраст, а по-скоро към всички деца на възраст от 0 до 18 години. Отчита се, че понастоящем няма и единно разбиране за това какво изисква РДР и какви ефективни стратегии могат да се разработят, за да се осигури предоставянето на интегрирани услуги за РДР, които ще дадат възможност на всички малки деца да развият пълния си потенциал.
- Да се предприемат стъпки за насърчаване обогатяването на храните с желязо. СЗО препоръчва обогатяването на храните с желязо, включително и с фолиева киселина, цинк, витамин Б12 и витамин А. Препоръчително е правителството на България да продължи предишните стъпки и да се изработят механизми за насърчаване обогатяването на храни с желязо.

Изграждане на
благоприятна среда

- Правна рамка
- Междусекторна координация
- Финанси

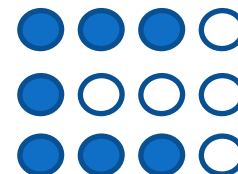
САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Междусекторна координация:

- Да се осигури разработването на ясно формулирана междусекторна стратегия за РДР. България следва да **трансформира системата си за РДР, като премине от едносекторния към многосекторен подход** и като обедини мерките в образованието, здравеопазването, храненето, социалната подкрепа и закрилата, с **ясно определени роли и отговорности;**
- Да се изработи **общ план за действие за предоставяне на услуги за РДР.** Тъй като основните услуги, свързани с РДР, се предоставят от множество различни сектори, много важно е да се изработи общ план за действие с оглед на ефективното предоставяне на услугите. **За да се гарантира достъпът на всяко дете до всички важни услуги е необходимо да се внедрят механизми за координация на предоставянето на услугите за РДР.**

Изграждане на
благоприятна среда

- Правна рамка
- Междусекторна координация
- Финанси

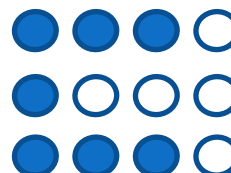
САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Финанси:

- Да се укрепят бюджетните механизми за координация между различните сектори. За да се изпълнява интегрираната политика ефективно, ще се наложи да се въведе процес на **съвместно планиране на бюджета между различните министерства**.
- ОИСР препоръчва 1% от БВП като минималното публично финансиране, което е нужно за осигуряване на качествени грижи и образование в ранната детска възраст. Понастоящем България заделя 0,8% от БВП за предучилищното образование (ЮНЕСКО, 2010 г.) и може да обмисли **повишаване на размера на финансирането за РДР, за да отговори на потребностите на малките деца**.
- Да се осигури **достъп на децата от семейства с ниски доходи и на уязвимите деца до основните механизми и мерки в областта на здравеопазването и храненето**. Като цяло разходите на собствени средства като процент от общите разходи за здравеопазване са високи в България.
- Да се осигури устойчив ангажимент за адекватно финансиране на РДР. Безплатен достъп до услугите за предучилищно образование.

Изграждане на
благоприятна среда

- Правна рамка
- Междусекторна координация
- Финанси

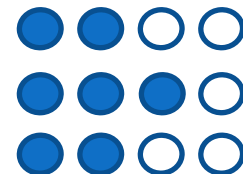
САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Обхват:

- **Да се създадат устойчиви механизми за популяризиране, разширяване и отчитане на адекватни мерки в областта на храненето на малките деца и бременните жени.**
Подкрепа за кърменето;
Обогатяването на хранителните продукти с желязо и ограничаването на разпространението на анемия сред бременните жени може да намали интелектуалното и физическото увреждане на децата.
- Програми за подкрепа на семейството и родителството

Изпълнение с широк
обхват

- Обхват на програмите
- Покритие
- Равнопоставеност

САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Покритие:

Да се обмисли създаването на допълнителни възможности за включване в услуги за обучение и грижа на децата до 3-годишна възраст.

Правителството би следвало да подобри предоставянето на ОГРДВ, така че децата под 3 годишна възраст също да имат адекватни възможности за ранно стимулиране и обучение.

Засилване ролята на образователните политики чрез обновяване на мисията и функциите на детските ясли като институция, **която си поставя по-ясни образователни цели и такива, адресиращи развитието на децата в ранна възраст**, включително и чрез назначаване на педагогически специалисти във всяка яслена група.

С внимание би трябвало да се следи достъпа на бременните и децата от уязвимите групи до здравни услуги. Препоръчително е МЗ да изработи нови стратегии, чрез които да се гарантира всеобщ достъп до основните здравни грижи и да се поддържа високо качество на предоставяните услуги.

Изпълнение с широк обхват

➤ Обхват на програмите

➤ Покритие

➤ Равнопоставеност

САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Равнопоставеност

- **Основните инициативи в областта на РДР да доказват резултати за най-бедните деца и за децата в труднодостъпни райони, особено в селските райони.**

Няма налични данни, които да позволяват да се оцени предоставянето на услуги за РДР на база социално-икономически статус.

Фактите подсказват, че липсата на подходящо обучение в ранно детство и на достъп до ключови механизми и мерки в областта на здравето и храненето поставят бедните деца в неравностойно положение, още преди да започнат училище. Правителството следва да осигури разширен достъп до основните услуги за РДР, специално насочени към бедните и уязвими деца, както и за тези от отдалечените и труднодостъпни райони.

Изпълнение с широк обхват

➤ Обхват на програмите

➤ Покритие

➤ Равнопоставеност

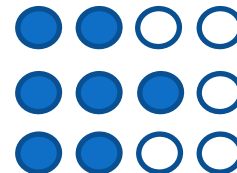
САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Наличие на данни

Да се подобри междусекторната координация при събиране на данни за РДР. От ключово значение е България да осигури координация и последователност при събирането на данни от всички сектори, за да може да се измерва въздействието от инвестициите и да се гарантират за всички деца основните и/или специализирани услуги и грижи, от които се нуждаят. Правителството трябва да обмисли възможността за изграждане на по-добра интегрирана система за наблюдение и оценка, която би позволила на бенефициентите да се предоставят подходящите услуги.

Наблюдение и
осигуряване на
качество

- Наличие на данни
- Стандарти за качество
- Спазване на стандартите

САБЕР-РДР: Доклад за България

➤ Стандарти за качество и спазването им

Да се подобрят механизмите за осигуряване на качество. Макар че в България минималните стандарти и изисквания за качество в секторите здравеопазване и образование са добре развити, силно препоръчително е да се подобрят механизмите за наблюдението и спазването им.

Да се предприемат стъпки за **подобряване на квалификацията в областта на РДР** на медицинските специалисти, работещи с деца от 0-3 години в детските ясли.

Наблюдение и
осигуряване на
качество

- Наличие на данни
- Стандарти за качество
- Спазване на стандартите

САБЕР-РДР: Доклад за България

Препоръки: Изграждане на благоприятна среда

За да се отговори адекватно на комплексните потребности в развитието на малките деца, е необходимо **да се осигури по-добра координация** и всеобхватна многосекторна рамка за **синхронизирана политика за ранно детско развитие (РДР)**, равнопоставяща образователното и здравното развитие, храненето и пълноценната социализация на децата.

Финансирането на РДР, трябва да бъде адекватно във всички сектори и би могло да бъде по-добре координирано чрез мерки, които да гарантират **устойчиви инвестиции в съответствие с идентифицираните потребности**. Въпреки че България е регламентирала предоставянето на безплатно предучилищно образование в подготвителните групи, общините не могат да осигурят нужните финансови ресурси, за да гарантират наистина безплатна предучилищна подготовка.

САБЕР-РДР: Доклад за България

Препоръки: Изпълнение с широк обхват

Предоставянето на услуги за РДР трябва да бъде разширено, за да се обхванат всички малки деца и да се осигури възможност за пълноценна реализация на техния потенциал в живота.

Няма публични данни, с които да се направи цялостна оценка на обхващането в програмите на децата според социално-икономическия статус на техните семейства, но различни изследвания показват, че бедността и свързаните с нея предизвикателства пред социалноуязвимите групи влияят негативно върху РДР. Макар обхватът в детските градини да се разширява, малките деца, включително децата от ромски произход, в най-голяма степен са изключени от образованието. При някои ключови мерки, свързани с храненето, здавеопазване и предучилищната подготовка, покритието би следвало да се увеличи, така че да се достигне до всички деца и бременни жени.

THE WORLD BANK

СВЕТОВНА БАНКА

SYSTEMS APPROACH FOR BETTER EDUCATION RESULTS (SABER)

СИСТЕМЕН ПОДХОД ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В ОБРАЗОВАНИЕТО (САБЕР)

САБЕР-РДР: Доклад за България

Препоръки: Наблюдение и осигуряване на качеството.

Използването на всеобхватна **междусекторна информационна платформа за проследяване развитието на децата** би повишило способността за реакции на системата и би направило социалното приобщаване в ранна детска възраст по-ефективно.

За предоставяните услуги за РДР са разработени стандарти и изисквания, но механизмите за проследяване на тяхното изпълнение биха могли да се подобрят.

От какво имат нужда децата, за да растат здрави?

Родители /
предоставящи
грижа

Бременни жени

Деца

раждане

2
години4
години6
годиниПреминаване
към училищеОбучение за
позитивно
родителствоСоциални
политики и закрила
на дететоРегистрация
на раждането

Прилагане на закони срещу домашното насилие, мерки насочени към закрила на малките деца, благосъстояние на децата, подкрепа на доходите.

Обучение на
родители за
детско здраве и
развитие

Здравеопазване

Предродилна грижа
Наличие на
квалифициран екип
при раждане
Грижа след
ражданетоИмунизационна
програма

Детски консултации (наблюдение на растежа и консултации)

Промоция на
кърменето,
допълващо
хранене, видове
диети

Хранене

Хранене преди
раждането
- Фолиева
киселина
- Добавки с
желязо
- йодИзключително кърмене
до 6 месеца; допълващо
хранене до 2 години.

Витамин А, желязо, йод.

Ранно
стимулиране и
значението на
ранното учене

Образование

Ранно стимулиране в
дома или в условията на
предоставяне на
качествена услуга за
грижа за децаОбразование и грижи в ранна детска
възраст (включително
предучилищно образование), което
да подкрепя готовността на училище

От какво имат нужда децата, за да растат здрави?

Родители /
предоставящи
грижа

Бременни жени

Деца

раждане

2
години4
години6
годиниПреминаване
към училищеОбучение за
позитивно
родителствоСоциални
политики и закрила
на дететоРегистрация
на раждането

Прилагане на закони срещу домашното насилие, мерки насочени към закрила на малките деца, благосъстояние на децата, подкрепа на доходите.

Обучение на
родители за
детско здраве и
развитие

Здравеопазване

Предродилна грижа
Наличие на
квалифициран екип
при раждане
Грижа след
ражданетоИмунизационна
програма

Детски консултации (наблюдение на растежа и консултации)

Промоция на
кърменето,
допълващо
хранене, видове
 диети

Хранене

Хранене преди
раждането
Фолиева
киселина
- Добавки с
желязо
- йодИзключително кърмене
до 6 месеца; допълващо
хранене до 2 години.

Витамин А, желязо, йод.

Ранно
стимулиране и
значението на
ранното учене

Образование

Ранно стимулиране в
дома или в условията на
предоставяне на
качествена услуга за
грижа за децаОбразование и грижи в ранна детска
възраст (включително
предучилищно образование), което
да подкрепя готовността на училище

САБЕР-РДР: Доклад за България

Цел на политиката за РДР	Елемент на политиката	Ниво на развитие					
		България	Австралия	Чили	Колумбия	Швеция	Турция
Изграждане на благоприятна среда	Правна рамка						
	Координация						
	Финанси						
Изпълнение с широк обхват	Обхват на програмите						
	Покритие						
	Равнопоставеност						
Наблюдение и осигуряване на качество	Наличие на данни						
	Стандарти за качество						
	Спазване на стандартите						
Легенда:	Латентно 		Възникващо 		Установено 		Напреднало

THE WORLD BANK

СВЕТОВНА БАНКА

SYSTEMS APPROACH FOR BETTER EDUCATION RESULTS (SABER)

СИСТЕМЕН ПОДХОД ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ В ОБРАЗОВАНИЕТО (САБЕР)

Благодаря Ви за вниманието!